

**ОЦЕНКА ПРАВОВОГО ЗНАЧЕНИЯ ЗАЯВЛЕНИЯ О ПЕРЕСМОТРЕ
ПО ВНОВЬ ОТКРЫВШИМСЯ ИЛИ НОВЫМ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАМ
СУДЕБНОГО ПОСТАНОВЛЕНИЯ, ВСТУПИВШЕГО В ЗАКОННУЮ СИЛУ В РАМКАХ
ГРАЖДАНСКОГО ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ**

**THE LEGAL VALUE ASSESSMENT OF AN APPLICATIONS FOR REVIEW
ON NEWLY DISCOVERED OR NEW CIRCUMSTANCES OF A JUDICIAL DECISION
ENTERED INTO FORCE IN THE FRAMEWORK OF THE CIVIL
PROCEDURE CODE OF RUSSIAN FEDERATION**

Салун С.Н.,
к.т.н., доцент кафедры юриспруденции,
интеллектуальной собственности и судебной экспертизы
*Мытищинский филиал Федерального государственного бюджетного
образовательного учреждения высшего образования
«Московский государственный технический университет имени Н.Э. Баумана
(Национальный исследовательский университет)»*

Статья посвящена проблемам, с которыми может столкнуться лицо, обратившееся в суд с заявлением о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебного постановления, вступившего в законную силу в рамках гражданского процессуального законодательства Российской Федерации. Предложен способ обращаться в суд общей юрисдикции по одному гражданскому делу неограниченное количество раз.

Ключевые слова: новое обстоятельство, обжалование, определение суда, пересмотр, вновь открывшееся обстоятельство, судебная ошибка, заявитель, сторона по делу, доказательство, протокол.

Стаття присвячена проблемам, з якими може зіткнутися особа, яка звернулася до суду із заявою про перегляд за нововиявленими або новими обставинами судової ухвали, яка вступила в законну силу в рамках цивільного процесуального законодавства Російської Федерації. Запропоновано спосіб звернень до суду загальної юрисдикції щодо однієї цивільної справи необмежену кількість разів.

Ключові слова: нова обставина, оскарження, ухвала суду, перегляд, нововиявлена обставина, судова помилка, заявник, сторона у справі, доказ, протокол.

This article is devoted to the problems facing a person who applied to a civil court in Russian Federation. The Civil Procedure Code of the Russian Federation unequivocally determines the order of the judge's actions during the consideration of the case. For example, P. 2 of The Art. 150 «The actions of a judge in preparing a case for trial» obliges the judge to interrogate the plaintiff or his representative on the merits of the claims and to propose additional evidence if necessary. Such a proposal of the judge must be documented in the record of the court session or in the court ruling. Judges often ignore this rule of law, since its violation does not entail the cancellation of the court's decision and gives them the opportunity to violate the principle of equality of the parties with impunity and to assist the other party in the case, offering to present evidence of their objections. The result of such action of the judge is the refusal to satisfy the claim with the justification such as: «The plaintiff did not provide evidence supporting his claims».

Every year it becomes more difficult to cancel the decision of the first-instance court. The court of appellate instance constantly reduces the number of canceled decisions of the court of first instance.

In Russian Federation, a state fee is not charged when submitting an application for review under a newly discovered or new circumstances of a judicial decision that has entered into force. A party affected by the court's actions (inaction) may draw public attention to its case due to publicity and a large number of justified appeals to the court without incurring additional costs.

Key words: new circumstance, appeal, court ruling, review, newly discovered circumstance, miscarriage of justice, applicant, party to the case, evidence, record.

Органы, осуществляющие судебную власть и формирующие судебную систему на территории РФ, определены Конституцией РФ [1] и Федеральным конституционным законом «О судебной системе Российской Федерации» [2], в которые внесены изменения и дополнения.

Не смотря на принятие новых законов, направленных на улучшение работы института судебной власти, не меняется отношение большого числа граждан России к принимаемым судебным постановлениям и судебной системе в целом. У лиц, столкнувшихся с правосудием по первой и второй инстанциям нередко возникает стойкое недоверие к обоснованности (законности) судебных постановлений, что подтверждается народным фольклором «закон, что дышло...» и т. п.

Такое отношение граждан РФ к постановлениям судов общей юрисдикции по гражданским делам стало активно формироваться под влиянием очередных изменений в судебной системе РФ, в связи с вступлением в законную силу Закона № 353-ФЗ от 09 декабря 2010 г. «О внесении изменений в Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации» [3, 4], изменившего гражданско-процессуальные основы судопроизводства

во второй инстанции путем создания апелляционного судопроизводства.

Эти изменения в Гражданский процессуальный кодекс РФ (далее – ГПК РФ) породили новое толкование судами «единообразия судебной практики», которое заключается в «затверждении» судом апелляционной инстанции постановления суда первой инстанции любыми путями и способами. К сожалению, такая «работа» суда второй инстанции стала возможна по объективной причине.

До внесения указанных изменений в ГПК РФ суд второй (кассационной) инстанции имел право отменить постановление суда первой инстанции и направить его в суд первой инстанции для нового рассмотрения. «Кассационное определение» было лаконичным и, как правило, содержало указания обязательные для суда первой инстанции, которые необходимо выполнить при новом (повторном) рассмотрении дела по существу. В исключительных «социально значимых» случаях суд второй инстанции отменял решения суда первой инстанции и принимал новое решение. Такое происходило крайне редко.

В результате изменений, внесенных Законом от 09 декабря 2010 г. № 353-ФЗ [3; 4] суд второй (апелляционной)

інстанції не має права скасувати постановлення суду першої інстанції без прийняття нового рішення суду.

Змінення в законодавстві привели до того, що суди першої інстанції не скоротили кількість «судових помилок», так як на їх професійну діяльність не впливали змінення в ГПК РФ, і створили умови, при яких суди апеляційної інстанції повинні були приймати «нові судові постановлення», керуючись зміненнями, що відбулися в їх професійній діяльності. Кількість «нових судових постановлень» повинно було суттєво зменшити і збільшити навантаження по судопроцесу на порядок. В результаті, друга інстанція фізично втратила можливість виправити «судові помилки» – першою по фактичій стороні справи.

Потрібно зауважити, що суди апеляційної інстанції, призначені усувати «судові помилки» фактично і процесуального характеру, не займають принципову позицію по їх усунуванню, і не приймають превентивних заходів по їх недопущенню. Наприклад, при встановленні судовою колегією явних порушень судом першої інстанції не дає оцінку цьому шляхом прийняття «частиних визначень». Таке бездіяння поощряє судів першої інстанції ухилятися до виконання обов'язкових вимог Гражданського процесуального кодексу Російської Федерації і Інструкції по судовому делопроцесу в районному суді [5] як механізму, що забезпечує незмінність основ судопроцесу в судах загальної юрисдикції, перешкоджаючи прийняттю «недопустимих» постановлень в подальшому.

Зменшення числа скасованих рішень і частиних визначень по суду другої інстанції сприяє тому, що перша інстанція збільшує число необґрунтованих (незаконних) рішень, що веде до правового нігілізму.

ГПК РФ дає можливість оскаржити рішення в касаційному порядку і далі по вертикалі судової влади, але необхідно пам'ятати, що в «Касаційній інстанції» і вище дослідження справи по фактичій стороні не проводиться, а досліджуються грубі порушення процесуальних норм, і, в виняткових випадках, порушення матеріальних норм (наприклад, в трудових і соціальних спорах). Про це громадянин, як правило, дізнається лише після звернення в суд «Касаційної інстанції».

В цих умовах єдиним механізмом, здатним відновити порушені права громадянина і захистити від произволу судової влади, є право подати «Заявлення о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебных постановлений, вступивших в законную силу», передбачене главою 42 ГПК РФ [3].

Однак, після того, як судові постановлення «устояло» в суді апеляційної інстанції, суд першої інстанції стає зацікавленим в ісході справи (п. 3 ст. 16 ГПК РФ [3]) і ухиляється до усунування своїх «судових помилок», при розгляді «Заявления о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебных постановлений, вступивших в законную силу», зводя судові засідання до встановлення двох фактів – що для «Заявителя» є знову відкритим обставинами і, що є новим обставинами. Такі дії і бездіяння судів загальної юрисдикції виходять з фактичного і правового змісту, заложені в цю норму права, призначені усувати «судові помилки» фактичного і процесуального характеру, а не породити нові.

В зв'язі з систематичним неправильним трактуванням судами першої і другої інстанцій норм права, вказаних в главі 42 ГПК РФ Пленум Верховного Суду РФ, з метою забезпечення правильного застосування законодавства і єдності судової практики, керуючись ст. 126 Конституції РФ, статтями 9, 14 Федерального

конституційного закону від 07 лютого 2011 г. № 1-ФКЗ «О судах общей юрисдикции в Российской Федерации», дав судам роз'яснення в Постановленні від 11 грудня 2012 г. № 31 «О применении норм Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации при рассмотрении судами заявлений, представлений о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам вступивших в законную силу судебных постановлений» [9].

З цього постановлення Пленум Верховного Суду РФ слід, що суди повсюдно і систематично неправильно застосовують положення глави 42 ГПК РФ, і виникає правомірний запит: «Зачем терять силы и время на обращение в суд с «Заявлением о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебных постановлений, вступивших в законную силу?»».

Для того, щоб оцінити, в яких випадках цілком обґрунтовано звертатися в суд з таким заявленням, потрібно розглянути ситуації, які часто виникають при розгляді спору в суді.

Аналіз судової практики показав, що керівники в першій і апеляційній інстанціях не виконують в повному обсязі свої обов'язки, передбачені главою 39 ГПК РФ і Постановленням Пленуму Верховного Суду РФ від 19 лютого 2012 г. № 13 «О применении судами норм гражданского процессуального законодательства, регламентирующих производство в суде апелляционной инстанции» [6-9], наприклад:

- не визначають норми права, якими повинні керуватися суд і сторони по справі по ст. 148 ГПК РФ [3];

- не визначають сторонам, іншим особам, що беруть участь в справі, які необхідно представити доказання по справі по ст. 148 ГПК РФ.

Керівник першої інстанції зобов'язаний виконувати з початку слухання справи по суті вимоги ст. 148 ГПК РФ. Невиконання цих дій (відсутність відповідних визначень суду) є порушенням рівності сторін в судопроцесу і дає підстави підозрювати суддю в особистій зацікавленості в ісході справи (п. 3 ст. 16 ГПК РФ).

Відсутність в справі визначень суду по ст. 148 ГПК РФ створює знову відкриті обставинами.

Ефективність застосування «Заявления о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебных постановлений, вступивших в законную силу» залежить від підготовки доказань, що підтверджують існування нового (і/або) знову відкритого обставинами.

Наприклад, в судовому засіданні свідок за час допиту заявив: «Я не був присутнім, і нічого не бачив ...», а в протоколі судового засідання і в рішенні суду вказано, що: «Свідок був присутнім і бачив ...». Сторона по справі, яка веде технічну фіксацію ходу судового дослідження з використанням диктофона (ст. 11 ГПК РФ [3]) і не погодилася з рішенням суду, подає «Апеляційну скаргу» і зауваження до протоколу судового засідання. Як правило, суд в цій ситуації відмовляється від задоволення «замечаний до протоколу» судового засідання по першій інстанції. Во другій інстанції звичайно не звертають уваги на ознаки «фальсифікації (підлога)» протоколу і рішення залишається без змінення.

Для сторони, яка має на руках доказання, що підтверджують правильність «замечаний до протоколу», знову відкриті обставинами стануть те, що суд другої інстанції прийняв апеляційне визначення на підставі нічого (фальсифікованого) недопустимого доказання (протоколу) судового засідання в суді першої інстанції.

Таким чином:

- в результаті прийняття Закону № 353-ФЗ від 09 грудня 2010 г. «О внесении изменений в Гражданский про-

цессуальный кодекс Российской Федерации» сократился срок вступления решений суда в законную силу, а количество необоснованных (незаконных) решений возросло;

– глава 42 ГПК РФ дает возможность гражданину восстановить свои права в судебных заседаниях неограниченное количество раз, что может заставить судей первой и второй инстанции провести надлежащую подготовку и более детальное исследование существенных для дела фактов и обстоятельств с учетом интересов всех заинтересованных лиц;

– сам факт уклонения судей от полноценного рассмотрения «Заявлений по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебных постановлений, вступивших в

законную силу», а также отказ от исследования указанных в заявлении обстоятельств всегда является для заявителя вновь открывшимся обстоятельством, существенным для дела, которое не было и не могло быть известно заявителю и является основанием для очередного обращения в суд за защитой нарушенных прав и интересов;

– обращение в суд с «Заявлением о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам судебного постановления, вступившего в законную силу» содействует искоренению ненадлежащей подготовки дел по фактической стороне в производстве в судах общей юрисдикции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Конституция Российской Федерации : Закон Российской Федерации от 12 декабря 1993 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_28399/
2. О судебной системе Российской Федерации : Федеральный конституционный закон от 15 декабря 2001 года № 5-ФКЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12834/
3. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации : Закон Российской Федерации от 14 ноября 2002 года № 138-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570/
4. О внесении изменений в Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации : Федеральный закон № 353-ФЗ от 09 декабря 2010 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_107761/
5. Про утверждение Инструкции по судебному делопроизводству в районном суде : Приказ Судебного департамента при Верховном Суде Российской Федерации от 29 апреля 2003 года № 36 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_42700/
6. О применении судами норм гражданского процессуального законодательства, регламентирующих производство в суде апелляционной инстанции : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 19 июня 2012 года № 13 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_131519/
7. О применении норм Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации при рассмотрении и разрешении дел в суде первой инстанции : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 26 июня 2008 года № 13 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_78038/
8. О судебном решении : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 19 декабря 2003 года № 23 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vsr.ru/catalog.php?c1=%CF%E0%F1%F2%E0%ED%EE%E2%EB%E5%ED%E8%FF%20%CF%EB%E5%ED%F3%EC%E0%20%C2%E5%F0%F5%EE%E2%ED%EE%E3%EE%20%D1%F3%E4%E0%20%D0%EE%F1%F1%E8%E9%F1%EA%EE%E9%20%D4%E5%E4%E5%F0%F6%E8%E8&c2=1973&c3=&id=330>
9. О применении норм Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации при рассмотрении судами заявлений, представлений о пересмотре по вновь открывшимся или новым обстоятельствам вступивших в законную силу судебных постановлений : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 11 декабря 2012 года № 31 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_139109/